

3. ARCHITECTONISCHE EIGENAARDIGHEDEN.

In deze rubriek wordt u wegwijs gemaakt in de architectonische bijzonderheden die onze kerk biedt. De kunstenaar schilder en glazenier Friedrich Willem Mengelberg heeft in de Sint Christophoruskerk de kruiswegstaties verzorgd. Zijn zoon Otto vervaardigde de glas-in-loodramen. Friedrich Wilhelm Mengelberg, geboren Keulen 1837 – overleden Utrecht 1919, komt uit een Duits-Nederlandse beeldhouwers-, architecten- en kerkinterieursfamilie.

Mengelberg is de naam van een Duits adellijk geslacht dat afstamt van Konrad von Mengelberg 1309-1374 en zich rond 1550 in Linz am Rhein in Duitsland heeft gevestigd. De familie heeft een rijke bestuurlijke geschiedenis voortgebracht w.o. juristen, burgemeesters, kunstenaars, voornamelijk architecten, beeldhouwers, musici en schilders. Enkele leden van de familie hebben zich aan het eind van de 18^e en het begin van de 19^e eeuw in Nederland gevestigd. Friedrich Willem Mengelberg was een zoon van Johann Edmund Egidius Mengelberg kunstdraaier en kranenfabrikant en Catharina Leiniger. Zoon Friedrich Willem huwde in 1866 met Wilhelmina Schratzenholz. Uit dit huwelijk werden 7 jongens en 7 meisjes geboren, onder wie de latere musicus en dirigent Willem Mengelberg 1871-1951. Friedrich Willem Mengelberg begon zijn opleiding in Keulen op de Mengelbergsche Zeichenschule, opgericht door zijn grootvader Egidius Mengelberg, bij de beeldhouwer Christoph Stephann. Na zijn opleiding begon hij een atelier in Keulen. Door zijn bekendheid kreeg F.W. Mengelberg de gelegenheid de bronzen deuren voor de Dom van Keulen te vervaardigen. Vervolgens verliet hij het atelier en droeg het over aan zijn broer Heinrich Otto. Friedrich Willem opende in Aken een nieuw atelier. Dankzij de bemiddeling van de Akense

kapelaan Franz Johann Joseph Bock (1823-1899) kreeg hij in 1869 opdracht voor de bouw van de bisschopszetel voor de bisschop van Utrecht. Als gevolg van de belangstelling in Nederland voor de Neogotiek verhuisde Friedrich Willem in 1872 naar Utrecht en vervaardigde het interieur van de Sint-Catharinakathedraal en Willibrorduskerk. Mengelberg werkte nauw samen met Pierre Cuypers en Alfred Tepe. Het huis van Mengelberg aan de Maliebaan in Utrecht is een ontwerp van Tepe. Zowel Tepe als Mengelberg waren lid van het St. Bernulphusgilde dat de bouw van Rooms Katholieke kerken in Neogotische stijl propageerde. Het atelier Mengelberg, waarin steeds meer kunstenaars kwamen werken (eind 19e eeuw meer dan dertig medewerkers) produceerde vooral interieurs voor kerken zoals kansels, hoogaltaren, biechtstoelen, communiebanken en kruiswegstaties.

Op de achterkant van deze foto staat: 'Ter gedachtenis aan de Kusttocht van 't St. Bernulphus-Gilde naar Leiden, gedaan den 19 Juli 1898. De fotografie werd vervaardigd door de WelEerw. Heer L.A.F.X. Fock, kapelaan der St. Willibrordskerk te Utrecht in de tuin van 't Maison Weitenburg te Leiden.' V.l.n.r. staande: Otto Mengelberg, -?, Dr Gisbert Brom, Pastoor Hendriks, Rector Bult, Architect Alfred Tepe, Jan Lindsen, Pastoor ten Brink, Deken Frans Eppink, Pastoor Ketelaar, M. Maarschalkerweerd, Van Rossum, Pastoor Kaag, Theo Molkenboer, -?, C.A. Pompe; zittende: Frits Tepe jr, -?, Jan Brom, Dr Andreas Jansen, Mgr G.W. van Heukelum, Joseph Mengelberg, Mgr Klönne, Mgr J.J. Graaf.

St. Bernulphus-Gilde 1898

De 14 kruiswegstaties in de Sint Christophoruskerk en het ontwerp van het hoogaltaar komen uit het atelier van Friedrich Willem Mengelberg. Na zijn dood werd het atelier voortgezet door twee zonen Joseph en Hans. De derde zoon Otto heeft zich gespecialiseerd in het vervaardigen van glasschilderkunst. Van deze Otto zijn verschillende ramen in de Sint Christophoruskerk geplaatst.

De kruiswegstaties zijn een geschenk van de parochianen, bij de ingebruikname van deze kerk in 1883. Ze zijn gemaakt in de periode 1883-1884 en geschilderd op houtenpanelen, door de kunstschilder Martinus Christiaan Schenk (1833-1911) uit Amsterdam, naar ontwerp van Fr. W. Mengelberg te Utrecht.

Friedrich Wilhelm Mengelberg heeft tijdens zijn leven een bijzondere collectie kunstwerken verzameld. De collectie F.W. Mengelberg werd na zijn dood verkocht aan Jan Herman van Heek, telg uit de textielfamilie van Heek. De collectie vormde de kern van de kunstverzameling in het kasteel Huis Bergh, gelegen in de stad 's-Heerenberg (Gelderland). Tijdens zijn arbeidzame leven heeft F.W. Mengelberg aan 18 kerken gewerkt en ze voorzien van schilderwerk en inrichting. Zijn zoon Otto Mengelberg, de glazenier, heeft 6 kerken van devote glasramen voorzien. Het atelier Mengelberg is in 1965 opgeheven.

Hans van Kampen,
Architectuurhistoricus